

คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิง
ในทัณฑสถานหญิงชลบุรี

Quality of life According to Minimum Standards
of Female Prisoners in Chonburi Women's
Correctional Institution

ชุติกาญจน์ ศรีวิบูลย์

Chutikarn Sriwibool

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Email: saawsuaysriwibul@gmail.com

ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร

Dr.Krisda Nantapetch

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Faculty of Political Science and Law, Burapha University, Thailand

Email: krisda@go.buu.ac.th

ตอบรับบทความ (Received) : 25 มกราคม 2569

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 12 กุมภาพันธ์ 2569

รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 28 กุมภาพันธ์ 2569

เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 16 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี และเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิง จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ก่อนต้องโทษ อาชีพก่อนต้องโทษ รายได้ก่อนต้องโทษ และระยะเวลาต้องโทษจำคุก โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี จำนวน 137 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถาม (Questionnaire) สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ One-Way-ANOVA ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31–40 ปี สถานภาพโสด ก่อนต้องโทษมีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้ก่อนต้องโทษอยู่ระหว่าง 10,001–15,000 บาท มีระยะต้องโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ (ปัจจัยสี่) โดยรวมอยู่ในระดับที่ดี เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านที่อยู่อาศัย และด้านการรักษาพยาบาล ส่วนด้านอาหารมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตพบว่า ผู้ต้องขังหญิงที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และระยะเวลาต้องโทษจำคุกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ผู้ต้องขังหญิง
ทัณฑสถานหญิงชลบุรี

Abstract

This research article aims to examine the level of quality of life according to minimum standards among female inmates at Chonburi Women's Correctional Institution and to compare their quality of life based on age, marital status, educational level prior to imprisonment, occupation prior to imprisonment, income prior to imprisonment, and length of imprisonment. The sample consisted of 137 female inmates at Chonburi Women's Correctional Institution. Data were collected using a questionnaire. Statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and One-Way ANOVA to test the research hypotheses.

The findings revealed that most respondents were aged between 31–40 years, were single, had completed primary-level education prior to imprisonment, worked as general laborers, and had a monthly income between 10,001–15,000 baht before incarceration. Most had been sentenced to imprisonment for 10 years or more. Overall, the quality of life according to minimum standards (basic necessities) was found to be at a good level. When considered by individual aspects, clothing and sleeping arrangements had the highest mean score, followed by housing and medical care, while food had the lowest mean score. The comparative analysis indicated that female inmates with different ages, marital statuses, educational levels, occupations, income levels, and lengths of imprisonment did not significantly differ in their quality of life according to the minimum standards.

Keywords: Minimum Standard Quality of Life, Female Inmates, Chonburi Women's Correctional Institution

1. บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชากรมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้มนุษย์มีความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมในการใช้ชีวิตประจำวันแตกต่างกันไปตามบริบทที่เป็นอยู่ โดยแตกต่างจากยุคที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก บ้างก็ดำเนินชีวิตผิดจากรูปแบบหรือกฎเกณฑ์ของมติมหาชนที่สังคมปัจจุบันได้วางไว้ เพื่อการจัดการกระทำหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไม่ว่าจะกระทำด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ก็ต้องถูกลงโทษทั้งสิ้น การลงโทษส่วนหนึ่งคือต้องตกมาเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำนั่นเอง

สถานการณ์เรือนจำของประเทศไทย ส่วนใหญ่มีผู้ต้องขังเกินอัตราความจุมาตรฐาน¹ จึงมีสภาพแออัด สวัสดิการต่าง ๆ ไม่พอเพียง การควบคุมดูแลยังไม่ทั่วถึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ทั้งในส่วนของเรือนจำเองและผู้ต้องขัง ประกอบกับกระแสความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เพิ่มขึ้น โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา นานาอารยประเทศได้มีการตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องและเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานรวมถึงการจัดสวัสดิการตามความจำเป็นในชีวิตประจำวันที่เหมาะสมจะได้รับในสภาพที่ถูกคุมขังเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ส่งผลให้เกิดแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดได้เริ่มเปลี่ยนแปลง มาสู่การอบรมและแก้ไขการพัฒนาพฤติกรรมผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับเข้ามาอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ โดยไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก โดยการดำเนินการต่อผู้ต้องขังในแต่ละประเทศนั้น นอกจากคำนึงถึงกฎหมายของตนเองแล้วยังต้องคำนึงถึงแนวทางตามมาตรฐานสากลอีกด้วย²

1. กรมราชทัณฑ์, แผนการบริหารราชการทัณฑ์สถานหญิงชลบุรี. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567, (กรุงเทพมหานคร: กรมราชทัณฑ์, 2567).
2. กรมราชทัณฑ์, คู่มือการประเมินผลการบริหารราชการสำหรับเรือนจำ/ทัณฑ์สถาน/สถานกักขัง. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. (กรุงเทพมหานคร: กรมราชทัณฑ์, 2567).

ในเบื้องต้น ผู้ต้องขังมักจะเป็นกลุ่มประชากรที่ถูกมองข้ามในการจัดให้มีการเข้าถึงสาธารณสุขโรคต่าง ๆ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากแนวคิดหรือมุมมองที่เป็นการตีตรา (stigmatized) ประชากรกลุ่มนี้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด ที่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์ของสังคม สมควรที่จะได้รับการลงโทษอย่างรุนแรงเพื่อให้เกิดความหลาบจำ โดยการจำกัดการเข้าถึงทรัพยากร รวมถึงสิทธิและสวัสดิการที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต อาจจะได้ว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่ามาใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ต้องขังหญิงที่มีความจำเป็นในการได้รับการดูแลทางด้านสวัสดิการบางด้านเป็นพิเศษมากกว่าผู้ต้องขังประเภทอื่น ที่อาจเกินกว่าที่เรือนจำหรือทัณฑสถานจะสามารถรองรับได้ ทำให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรสาธารณสุขโรคและบริการด้านสุขภาพอนามัย อันล้วนไม่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี³

ในปี 2553 องค์การสหประชาชาติโดยที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ 65 ได้ให้ความเห็นต่อข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำหรือทัณฑสถานและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures of Women Offenders) หรือที่รู้จักกันในชื่อของ “ข้อกำหนดกรุงเทพ” (Bangkok Rules) อันเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานของเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นหญิง⁴ ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวจะมุ่งเน้นในด้านของการให้การดูแลผู้ต้องขังหญิงโดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะในเชิงเพศภาวะรวมถึงกำหนดแนวทางในบำบัดฟื้นฟูที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของผู้ต้องขังหญิง⁵ สอดรับ

3. วินันท์กานต์ รุจิภักดิ์, สัญญพวงค์ ลิ้มประเสริฐ, กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และยศวีดี ทิพย์มงคลอุดม, “ความพึงพอใจต่อสาธารณสุขโรคขั้นพื้นฐานของเรือนจำหญิงในประเทศไทย”, *Rangsit Journal of Law and Society*, Vol. 3 No. 1 (January–April 2021), 1–19.
4. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน), *ข้อกำหนดกรุงเทพ*, ออนไลน์, <https://www.tijbangkokrules.org/th/about-bangkok-rules>. [21 ธันวาคม 2567].
5. จุฑามาศ จุลจันทร์ศรี, “แนวทางในการปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ต่อผู้ต้องขังหญิงที่เคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว”, *วิทยานพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562), 14.

กับอดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์นายหน้าธี จิตรสว่าง ที่ระบุว่า “..ผู้ต้องขังหญิงควรจะได้ รับการดูแลที่แตกต่างจากผู้ต้องขังชาย เพราะผู้หญิงเปราะบางกว่า จึงต้องให้ความสำคัญมากกว่า..”

ลักษณะทางกายภาพของเรือนจำหรือทัณฑสถานของประเทศไทย ไม่เอื้อต่อ ความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังหญิงมากนัก และไม่ถือว่ามาตรการดังกล่าวเป็นการเลือก ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างไม่เท่าเทียมกัน รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างเรือนจำ กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องทางด้านสวัสดิการสังคม ชุมชนในท้องถิ่น และ หน่วยงานนอกภาครัฐ (Non-Government Organizations: NGOs) อื่น ๆ โดยผลของ ข้อกำหนดดังกล่าว จะช่วยให้เรือนจำหรือทัณฑสถานมีหน้าที่ในการจัดสวัสดิการ รวมถึงการเตรียมความพร้อมทางด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องขังหญิง เพื่อช่วยให้ผู้ต้อง ขังหญิงมีสุขภาพทางกายและใจดีขึ้น มีโอกาสได้ออกกำลังกาย รับประทานอาหาร ที่เหมาะสมตามหลักโภชนาการ ได้รับการฝึกอาชีพตามความสนใจ มีพลังชีวิตผ่าน การทำงานอิสระและสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับเพื่อนผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ เรือนจำ อันเป็นการเปลี่ยนแนวคิดจากการจำกัดการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ ใน ลักษณะที่เป็นการลงโทษ มาเป็นการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอย่างมีมนุษยธรรม และเป็นการธำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ไม่ให้ถูกล่วงละเมิด แม้ว่าเขาเหล่านี้ จะเป็นผู้ต้องขัง อันถือได้ว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่ามาช่วยในการแก้ไขและฟื้นฟู ตัวผู้ต้องขังเองได้อีกทางหนึ่งด้วย⁶

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินการจัดทำสวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังหญิง ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ดังที่กล่าวมา แล้วนั้น จึงควรมีการทำการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ต้องขังหญิงที่มีต่อ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานได้จัดเตรียมไว้ ทั้งในแง่ของ ปัจจัยพื้นฐาน และความพึงพอใจต่อสถานที่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ได้แก่ ที่อาบน้ำ ห้องสุขา เรือนนอน ร้านค้า ห้องสมุด และสถานที่เยี่ยมญาติ เพื่อสะท้อนให้เห็น ถึงสภาพปัญหา รวมถึงข้อจำกัดในการจัดทำสวัสดิการและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

6. กรมราชทัณฑ์, *คู่มือการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง*. (กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์, 2565).

ตลอดจนการให้ข้อเสนอแนะแก่ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานได้อย่างตรงตามความเป็นจริง และเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปช่วยสนับสนุนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงในระหว่างถูกคุมขัง และสามารถกลับไปดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขต่อไปภายหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัว

แม้ว่ารัฐจะเป็นผู้ใช้อำนาจในการลงโทษผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง และพระราชบัญญัติต่าง ๆ หรือกฎหมายอื่น ๆ โดยให้รับโทษทางอาญา หรือเปลี่ยนโทษให้รับโทษทางอาญา เพื่อเป็นการแสดงว่าชุมชนไม่ต้องการให้การกระทำความผิดนั้นมีขึ้นอีก และเป็นการตอบแทนผู้กระทำความผิดให้หลายจำ แต่เรือนจำก็ยังปฏิบัติโดยคำนึงว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รวมทั้งสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้อยู่ได้⁷

ทัณฑสถานหญิงชลบุรี ในฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ มีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบควบคุม ดูแล ผู้ต้องขังหญิงที่กระทำความผิดและได้ส่งตัวเข้ามาสู่การควบคุมผู้ต้องขังหญิงที่แยกประเภทแล้ว ตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ มีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษประหารชีวิต มีอัตราความจุมาตรฐานที่ 2,047 คน ปัจจุบันมีจำนวนผู้ต้องขังหญิงทั้งสิ้น 1,573 คน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ คือ ควบคุมผู้ต้องขังหญิง ซึ่งถูกฝากขังตามหมายศาล ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลที่ทัณฑสถานหญิงชลบุรีตั้งอยู่ และพื้นที่จังหวัดในเขต 2 โดยมีการดำเนินการทางทัณฑปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังหญิงและปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานสากล รวมทั้งการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง มุ่งพัฒนาเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขหรือฟื้นฟูผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแลและอำนาจของกรมให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริตและสามารถดำรงชีวิตและให้การยอมรับในสังคมภายนอกได้อย่างปกติ

7. ฌ็อง-ฌัก อีเกอโรน, การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HUMAN RESOURCE MANAGEMENT, (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2553), 33.

จากความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นปัญหาดังกล่าว รวมถึงสภาพทัศนสถานหญิงชลบุรี ที่ยังมีผู้ต้องขังได้รับความเดือดร้อน จากรายงานจดหมายร้องทุกข์ จากผู้รับคำร้องทุกข์ ซึ่งจัดให้ผู้ต้องขังได้แสดงความเห็นหรือความต้องการที่จะให้ทัศนสถานหญิงชลบุรีแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงตามแนวคิดขององค์การสหประชาชาติ ข้อกำหนดแมนเดลลา (Mandela Rules) และข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) แนวคิดขององค์การอนามัยโลก ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างคุณภาพชีวิต มองผู้ต้องขังทุกคนมีคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่ากันโดยทางธรรมชาติและกฎหมายสากลได้ให้การรับรองไว้แล้ว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นแนวทางในการดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งพัฒนาผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่ดี มีคุณภาพ สอดคล้องกับที่สังคมต้องการและส่งพวกเขากลับคืนสู่สังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ของผู้ต้องขังหญิงในทัศนสถานหญิงชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ของผู้ต้องขังหญิงในทัศนสถานหญิงชลบุรี จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ก่อนต้องโทษ อาชีพก่อนต้องโทษ รายได้ก่อนต้องโทษและระยะเวลาต้องโทษจำคุก

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ของผู้ต้องขังหญิงในทัศนสถานหญิงชลบุรี ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. **คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิง** หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิต การกินดีอยู่ดี ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามข้อกำหนดแมนเดลลา (Mandela Rules) ข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) และมีสุขภาพแข็งแรง มีชีวิตที่สมบูรณ์ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ 4 ด้านประกอบด้วย

1.1 **เครื่องนุ่งห่มหลับนอน** หมายถึง การได้รับเครื่องแต่งกายทั้งเสื้อผ้า ผ้าห่มสำหรับนอน และต้องอยู่ในสภาพดีและสะอาด

1.2 **อาหาร** หมายถึง การได้รับโภชนาการในปริมาณเพียงพอและคุณภาพเหมาะสมแก่ร่างกายครบทั้ง 5 หมู่ ทั้ง 3 มื้อ ในแต่ละวัน ตลอดจนมีรสชาติดี และถูกสุขลักษณะ โอกาสสำคัญมีการจัดอาหารคาวหวานเพิ่มเป็นกรณีพิเศษ มีการจัดอาหารสำหรับผู้ต้องขังป่วยและไม่ขัดต่อศาสนา รวมถึงมีน้ำดื่มเพียงพอกับความต้องการ

1.3 **ที่อยู่อาศัย** หมายถึง การได้อยู่อาศัยอย่างถูกหลักอนามัย ถูกสุขลักษณะ สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่แออัดยัดเยียด มีพื้นที่สำหรับพักผ่อนหรือใช้สอย มีพื้นที่สำหรับออกกำลังกาย มีแสงสว่างเพียงพอ มีระบบป้องกันอัคคีภัยติดตั้งเครื่องดับเพลิงไว้ประจำเรือนนอนและเจ้าหน้าที่ได้จัดหาที่นอนให้เหมาะสมสอดคล้องกัน

1.4 **การรักษาพยาบาล** หมายถึง การได้รับการใส่ใจจากเจ้าหน้าที่พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ซึ่งการรักษาพยาบาลนั้น ไม่มีการเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ รวมถึงการควบคุมป้องกันโรคติดต่อ เช่น เมื่อผู้ต้องขังป่วย ทัณฑสถานหญิงชลบุรีจะทำการรักษาพยาบาลในเบื้องต้น มีการให้ยารักษาโรคตามอาการ หรือการปฐมพยาบาลเบื้องต้น โดยเจ้าหน้าที่พยาบาลประจำสถานพยาบาล ทัณฑสถานหญิงชลบุรี

2. **ทัณฑสถานหญิงชลบุรี** หมายถึง สถานที่ควบคุม กักขังผู้ต้องขังเฉพาะผู้หญิง สังกัดเรือนจำประจำเขต 2 โดยในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึงเฉพาะทัณฑสถานหญิงชลบุรี

3. **ผู้ต้องขังหญิง** หมายถึง ผู้ต้องโทษเด็ดขาดหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี ซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้ลงโทษ และรวมถึงหญิงต้องขังที่ถูกขังไว้ตามหมายขังและคนฝาก ซึ่งเป็นบุคคลถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นโดยไม่มีหมายอาญา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี โดยมีกรอบแนวคิดประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาที่ต้องโทษ อาชีพก่อนต้องโทษ รายได้ก่อนต้องโทษ และระยะเวลาโทษจำคุก ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ประกอบด้วย ด้านอาหาร ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการรักษาพยาบาลและด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน

4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ต้องขังหญิงที่ถูกคุมขังในทัณฑสถานหญิงชลบุรี จำนวนทั้งหมด 1,739 คน แยกเป็นผู้ต้องขัง จำนวน 1,731 คน และผู้ต้องกักขัง จำนวน 8 คน (อ้างอิงข้อมูลจากฝ่ายรักษาการณ ์ ณ วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2568) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเทียบกับตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane⁸ มีระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 0.95 ได้ตัวอย่างรวมทั้งหมดจำนวน 137 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการเลือกกลุ่มผู้ต้องขังที่มีการจำแนกอัตราโทษจำคุกสูง คือ ผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ภายในแดน 2 จำนวน 137 คน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถาน มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา กำหนดนิยามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี ตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามให้ครอบคลุม

8. Yamane, T., *Statistics: An Introductory Analysis*, (New York: Haper and Row, 1973).

วัตถุประสงค์ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมตามเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ

3) ตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน และมีผู้เชี่ยวชาญในทัณฑสถานหญิงชลบุรี จำนวน 1 ท่าน ร่วมเป็นผู้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.95

5) เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและตอบวัตถุประสงค์ ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ก่อนต้องโทษ อาชีพก่อนต้องโทษ รายได้ก่อนต้องโทษ และระยะเวลาต้องโทษจำคุกในทัณฑสถานหญิงชลบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ได้แก่ ด้านอาหาร ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการรักษาพยาบาล และด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์ของวิเชียร เกตุสิงห์⁹ ซึ่งเกณฑ์ในการแปลผลระดับคุณภาพชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

9. วิเชียร เกตุสิงห์, “ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย: เรื่องง่าย ๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้”, *ข่าวสารวิจัยการศึกษา*, ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (2538), 8–11.

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3 - 1}{3} \\ &= 0.66 \end{aligned}$$

เมื่อยึดเกณฑ์ตามค่าที่ได้จากสูตรของระดับชั้น = 0.66 ได้กำหนดการแปลค่าคะแนนเฉลี่ยของคุณภาพชีวิตเป็น 3 ช่วงชั้นที่เท่ากัน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
2.34 – 3.00	หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตดี
1.67 – 2.33	หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตปานกลาง
1.00 – 1.66	หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตต่ำ

3) เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิง ในทัณฑสถานหญิงชลบุรีในภาพรวมจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติเชิงอนุมาน F-test ด้วยการเปรียบเทียบตัวแปร และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way-ANOVA ของตัวแปรที่มากกว่า 2 ค่าขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี” มีผลการวิจัยที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำอยู่ในระดับดี โดยมีคุณภาพชีวิตด้านเครื่องนุ่งห่ม ในระดับดีเป็นลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการรักษาพยาบาล และลำดับสุดท้ายคือ ด้านอาหาร ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี โดยภาพรวม

คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ	\bar{X}	SD.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านอาหาร	2.62	0.41	ดี	4
2. ด้านที่อยู่อาศัย	2.63	0.42	ดี	2
3. ด้านการรักษาพยาบาล	2.62	0.47	ดี	3
4. ด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน	2.63	0.45	ดี	1
ภาพรวม	2.62	0.43	ดี	

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.62$, $SD = 0.43$) โดยคุณภาพชีวิตด้านเครื่องนุ่งห่ม เป็นลำดับที่ 1 ($\bar{X} = 2.63$, $SD = 0.45$) รองลงมาอันดับ 2 คือ ด้านที่อยู่อาศัย ($\bar{X} = 2.63$, $SD = 0.42$) ถัดมาคือ ด้านการรักษาพยาบาล ($\bar{X} = 2.62$, $SD = 0.47$) ส่วนด้านอาหารมาเป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{X} = 2.62$, $SD = 0.41$) และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละด้าน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1 **คุณภาพชีวิตด้านอาหาร** พบว่า มีการจัดอาหารสำหรับผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาอิสลาม อยู่ในระดับดี เป็นอันดับที่ 1 รองลงมา คือ การได้รับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่เป็นประจำ การได้รับน้ำดื่มที่สะอาด มีฝาปิด และตามมาด้วยการได้รับประทานอาหารอย่างเพียงพอตามหลักโภชนาการ แต่ก็พบว่า การได้รับประทานอาหารที่มีรสชาติดีตามหลักโภชนาการ และการมีโรงเลี้ยงอาหารแยกเป็นสัดส่วน สะอาด เป็นระเบียบ อยู่ในลำดับสุดท้าย

1.2 **คุณภาพชีวิตด้านด้านที่อยู่อาศัย** พบว่า มีพื้นที่นอนสำหรับผู้ต้องขังหญิงอย่างเพียงพอ อยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมา คือ เครื่องนอนมีเพียงพอ ตามมาด้วยเรือนนอนมีแสงสว่างเพียงพอ แต่พบว่า พื้นที่สำหรับออกกำลังกาย และพื้นที่สำหรับตากผ้า อยู่ในลำดับท้าย ๆ

1.3 **คุณภาพชีวิตด้านการรักษาพยาบาล** พบว่า มีการป้องกันโรคติดต่ออยู่ในระดับที่ดีเป็นอันดับที่ 1 รองลงมา คือ มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

เพื่อดูแลสุขภาพผู้ต้องขัง มีการจัดบริการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพแก่ผู้ต้องขัง และมีการนำส่งออกรักษาในกรณีป่วยหนักไม่สามารถรักษาในเรือนจำได้ แต่พบว่า เมื่อเจ็บป่วยได้รับการรักษาโรคตามอาการ มาเป็นอันดับสุดท้าย

1.4 **คุณภาพชีวิตด้านด้านเครื่องนุ่งห่มหลับนอน** พบว่า ผู้ต้องขังหญิงมีผ้าห่มเพียงพอ อยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมา คือ มีเสื้อผ้าและผ้าถุงอย่างเพียงพอ มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มสภาพดี มีเสื้อผ้าสำหรับบอออกศาล โรงพยาบาล ที่มีสภาพดีและเพียงพอ แต่พบว่า มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มสะอาด อยู่ในลำดับสุดท้าย

2. **การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี** พบว่า ผู้ต้องขังหญิงที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ก่อนต้องโทษ อาชีพก่อนต้องโทษ รายได้ก่อนต้องโทษและระยะเวลาต้องโทษจำคุกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ
1. ผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรีที่มีอายุต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน	ปฏิเสธ
2. ผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรีที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน	ปฏิเสธ
3. ผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรีที่มีระดับการศึกษาก่อนต้องโทษต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน	ปฏิเสธ
4. ผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรีที่มีอาชีพก่อนต้องโทษต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน	ปฏิเสธ
5. ผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรีที่มีรายได้ก่อนต้องโทษต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน	ปฏิเสธ
6. ผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรีที่มีระยะเวลาต้องโทษจำคุกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน	ปฏิเสธ

แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละด้าน สามารถสรุปได้ ดังนี้

ผู้ต้องขังหญิงที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ดีกว่าผู้ต้องขังหญิงในกลุ่มอายุอื่น ๆ

ผู้ต้องขังหญิงที่มีสถานภาพสมรสแบบแยกกันอยู่ มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ดีกว่าผู้ต้องขังหญิงที่มีสถานภาพสมรสในรูปแบบอื่น ๆ

ผู้ต้องขังหญิงที่มีการศึกษาก่อนต้องโทษในระดับ ปวส. มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ดีกว่าผู้ต้องขังหญิงที่ไม่ได้เรียนหนังสือ และผู้ต้องขังหญิงมีการศึกษาก่อนต้องโทษในระดับอื่น ๆ

ผู้ต้องขังหญิงที่มีอาชีพก่อนต้องโทษเป็นนักเรียน นักศึกษา มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ดีกว่าผู้ต้องขังหญิงที่มีอาชีพอื่น ๆ

ผู้ต้องขังหญิงที่ก่อนต้องโทษมีรายได้ไม่เกิน 1 หมื่นบาท (โดยประมาณต่อเดือน) มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ดีกว่าผู้ต้องขังหญิงที่มีรายได้มากกว่า 1 หมื่นไปจนถึงมากกว่า 3 หมื่นบาท

ผู้ต้องขังหญิงที่มีระยะเวลาต้องโทษจำคุก 3-5 ปี มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ดีกว่าผู้ต้องขังหญิงที่มีระยะเวลาต้องโทษจำคุกอื่น ๆ

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีคุณภาพชีวิตด้านเครื่องนุ่งห่มอยู่ในระดับดีเป็นลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการรักษาพยาบาล และด้านอาหารเป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยยอมรับปฏิญญาสากลด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีเรื่องของผู้ต้องขังรวมอยู่ด้วย ตลอดถึงการตื่นตัวด้านสิทธิมนุษยชนที่ทำให้รัฐต้องตรากฎหมายขึ้นมารองรับ ทำให้เกิดการเตรียมความพร้อมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และฝ่ายปฏิบัติคือกรมราชทัณฑ์ต้องกำกับติดตาม

ให้เป็นไปตามนั้น ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญา อึ้งเจริญวงศ์¹⁰ ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตภายใต้การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขัง: กรณีศึกษาเรือนจำกลางเพชรบุรี พบว่า ผู้ต้องขังมีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของปภาดา อารมณฺ์เจริญ¹¹ ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำ ด้านเครื่องนุ่งห่ม อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะกรมราชทัณฑ์มีการสำรวจจำนวนผู้ต้องขัง ในทัณฑสถานหญิงชลบุรี ก่อนที่จะจัดสรรเครื่องนุ่งห่มประจำปีงบประมาณ เพื่อดำเนินการจัดสรรเสื้อ ผ้าถุง และผ้าห่ม สำหรับผู้ต้องขังหญิงตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด โดยเมื่อถึงฤดูหนาวทางเรือนจำจะแจกเสื้อกันหนาวเพิ่มให้กับผู้ต้องขัง

ส่วนคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำด้านอาหาร แม้จะอยู่ในระดับที่ดีแต่อยู่ในลำดับสุดท้าย อาจจะเป็นเนื่องมาจากทัณฑสถานหญิงชลบุรี มีเป้าหมายให้ผู้ต้องขังได้รับอาหารที่มีสารอาหารเพียงพอตามกำหนดเวลาปกติ โดยเจ้าหน้าที่สุทกรรมจะต้องจัดทำเมนูให้มีความเหมาะสม ต้องจำกัดการบริโภคปริมาณโซเดียมและแคลอรีไม่ให้เกินตามหลักโภชนาการต่อวัน ซึ่งเป็นอาหารที่เป็นประโยชน์แก่สุขภาพอนามัย แต่อาจจะไม่อร่อยถูกปากของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจำสิบเอกธงชัย ทองคำ¹² ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมากและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ปัจจัย

-
10. กัญญา อึ้งเจริญวงศ์, “คุณภาพชีวิตภายใต้การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขัง: กรณีศึกษาเรือนจำกลางเพชรบุรี”, *วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2555), บทคัดย่อ.
 11. ปภาดา อารมณฺ์เจริญ, “คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง”, *งานนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556), 75.
 12. ธงชัย ทองคำ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม”, *วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2563), 101.

ด้านเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม และปัจจัยด้านสุขอนามัย และควรปรับปรุงในเรื่องของอาหารที่จัดให้แก่ผู้ต้องขัง

3. จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิง ในทัณฑสถานหญิงชลบุรี จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาที่ก่อนต้องโทษ อาชีพก่อนต้องโทษ รายได้ก่อนต้องโทษ และระยะเวลาต้องโทษจำคุก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการของทัณฑสถานหญิงชลบุรีมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทำให้ผู้ต้องขังหญิงมีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำในระดับดี และไม่มีความแตกต่างในระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของสุวัทร พิรณฤทธิ¹³ ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ: กรณีศึกษาเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุได้แก่ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และกำหนดโทษที่ได้รับ แต่สอดคล้องกันในประเด็นที่ว่า อายุ อาชีพ รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง

ในการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิง ในทัณฑสถานหญิงชลบุรี ยังมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ

3.1 ผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี กลุ่มอายุต่าง ๆ มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปมีคุณภาพชีวิตโดยรวมดีกว่าผู้ต้องขังหญิงช่วงอายุอื่น ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของปภาดา อารมณฺ์เจริญ¹⁴ ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง พบว่า ผู้ต้องขังหญิงที่มีอายุ 21–30 ปี และอายุ 31–40 ปี มีคุณภาพชีวิตโดยรวมแตกต่างกับผู้ต้องขังหญิงกลุ่มอายุอื่น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง รับเฉพาะผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกต่ำและมีความจําจำนวนผู้ต้องขังหญิงน้อย หากมีโทษสูงจะต้องย้ายระบายนผู้ต้องขังไปยังทัณฑสถานหญิงในเขตพื้นที่ แต่ทัณฑสถานหญิง

13. สุวัทร พิรณฤทธิ, “คุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ: กรณีศึกษาเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก”, วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2555), 119.

14. ปภาดา อารมณฺ์เจริญ, “คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง”, 76.

ชลบุรี สามารถรับความจุจำนวนผู้ต้องขังจำนวน 2,500 คน ทำให้ต้องมีการดูแลอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงกลุ่มเปราะบาง ผู้สูงอายุ โดยมีการจัดแยกพื้นที่และเวลาการอาบน้ำ กินข้าว จากกลุ่มผู้ต้องขังทั่วไป

3.2 ผู้ต้องขังหญิงที่มีรายได้น้อยไม่เกิน 1 หมื่นบาท มีคุณภาพชีวิตโดยรวมดีกว่าผู้ต้องขังหญิงที่มีรายได้มากกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท ถือว่ามีรายได้น้อยต้องโทษในระดับน้อย ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน แต่พอถูกต้องโทษจำคุก กลับปรับตัวเข้ากับการใช้ชีวิตประจำวันในทัณฑสถานที่มีสิ่งต่าง ๆ ให้เพียงพอ จึงมีคุณภาพชีวิตดีกว่ากลุ่มผู้ต้องขังที่มีรายได้มากขึ้น ๆ

3.3 ผู้ต้องขังหญิงที่มีระยะเวลาต้องโทษจำคุกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุก 3-5 ปี มีคุณภาพชีวิตดีกว่าผู้ต้องขังหญิงที่มีระยะเวลาต้องโทษจำคุกกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ อาจมีเหตุผลมาจากระยะเวลาต้องโทษจำคุกไม่มากหรือน้อย ช่วยให้ปรับตัวและยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น มีการปรับตัวการใช้ชีวิตในเรือนจำและมีความหวังในการออกไปใช้ชีวิตตามปกติเมื่อพ้นโทษ ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของปภาดา อารมณเจริณ¹⁵ ที่ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง พบว่า ผู้ต้องขังหญิงที่ต้องมีระยะเวลาถูกคุมขัง 1-2 ปี มีคุณภาพชีวิตโดยรวมแตกต่างกับผู้ต้องขังหญิงที่มีระยะเวลาถูกคุมขังกลุ่มอื่น

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี ทำให้ทราบว่า สิ่งที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขั้นต่ำของผู้ต้องขัง คือ ด้านรสชาติอาหาร สภาพพื้นที่ตากผ้า สภาพพื้นผนังที่พักอาศัยลับนอน การได้รับยาตามอาการป่วย เครื่องนุ่งห่มสะอาด เป็นต้น ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหญิง ดังนี้

15. ปภาดา อารมณเจริณ, “คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง”, 82.

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดนโยบายพัฒนาพื้นที่ทั้งภายในและภายนอกของเรือนจำ ให้มีความปลอดภัยมั่นคง และมีความพร้อมในการขยายพื้นที่หรือปรับปรุงพื้นที่ของแต่ละเรือนจำ สำหรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การออกกำลังกาย พื้นที่อาบน้ำและตากผ้า และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น
2. กรมราชทัณฑ์ควรจัดสรรอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และบุคลากรทางด้านการแพทย์ตามอัตรากำลังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อให้การดูแล การรักษา และควบคุมผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพ
3. กรมราชทัณฑ์ควรมีการจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ให้กับผู้ต้องขังหญิงให้เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังตามมาตรฐานขั้นต่ำให้ได้รับเท่าเทียมกันและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ฝ่ายปกครองควรกำหนดตารางการตากผ้าตามกองงาน หรือจัดหางบประมาณโดยใช้เงินร้านค้าสวัสดิการและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง เพื่อใช้ในการปรับปรุงต่อเติมพื้นที่ตากผ้า เพื่อให้มีพื้นที่เพียงพอ สำหรับใช้ตากผ้า แก่ผู้ต้องขังที่มีจำนวนมากขึ้น กรณีไม่ใ้ตั้งจัดสรรงบประมาณจากกรมราชทัณฑ์ ตามความจำเป็นเร่งด่วน ตามอำนาจการสั่งจ่ายจากผู้อำนวยการทัณฑสถาน
2. ควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่สุทกรรมจัดทำเมนูอาหารตามความเหมาะสมของประชากรผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงชลบุรี และควบคุมการปรุงอาหารให้มีรสชาติดีขึ้น สะอาด ตามหลักโภชนาการ และให้ความรู้ด้านโภชนาการแก่ผู้ต้องขัง
3. ฝ่ายปกครองควรจัดตารางการออกกำลังกายประจำวัน โดยจัดตารางประจำวันตามกองงาน
4. ฝ่ายปกครองควรกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ เพื่อตรวจสอบความสะอาดของชุดนอน สถานที่ พื้นที่ ห้องส้วม ให้สะอาดอย่างสม่ำเสมอ ประจำทุกวัน โดยมีเอกสารลงบันทึกประจำวันตามพื้นที่รับผิดชอบ

7.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงชลบุรี ทั้งแบบเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลรายละเอียดมากกว่าการใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียว โดยการสุ่มตัวอย่างใช้กลุ่มประชากรหญิงทุกแดน เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถาน

2. ควรศึกษาการจัดการคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้ต้องขังสูงอายุ ผู้ต้องขังมีครรภ์ และผู้ต้องขังต่างชาติหรือไร้สัญชาติ เพื่อหาข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการจัดการคุณภาพชีวิต อันจะเป็นประโยชน์ในการบริหารงานของราชทัณฑ์ในอนาคต

รายการอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. คู่มือการจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์, 2565.
- _____. คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการสำหรับเรือนจำ/ทัณฑสถาน/สถานกักขัง. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์, 2567.
- _____. แผนการปฏิบัติราชการทัณฑสถานหญิงชลบุรี. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์, 2567.
- กัญญา อังเจริญวงศ์. “คุณภาพชีวิตภายใต้การได้รับสวัสดิการของผู้ต้องขัง: กรณีศึกษา เรือนจำกลางเพชรบุรี”. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2555.
- จุฑามาศ จุลจันทร์รังษี, “แนวทางในการปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ต่อผู้ต้องขังหญิงที่เคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว”, วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562.
- ธงชัย ทองคำ,จำสิบเอก. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2563.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HUMAN RESOURCE MANAGEMENT). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2553.
- ปภาดา อารมณฺ์เจริญ. “คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดระนอง”. งานนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556.
- วิเชียร เกตุสิงห์. “ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย: เรื่องง่าย ๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้”. ข่าวสารวิจัยการศึกษา. ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (2538).

วินันท์กานต์ รุจิภักดิ์, สัญญพงศ์ ลิ้มประเสริฐ, กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และยศวัตติ ทิพยมงคลอุดม, “ความพึงพอใจต่อสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของเรือนจำหญิงในประเทศไทย”, *Rangsit Journal of Law and Society*, Vol. 3 No. 1 (January–April 2021), 1–19.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน). *ข้อกำหนดกรุงเทพ*, ออนไลน์, <https://www.tijbangkokrules.org/th/about-bangkok-rules>. [21 ธันวาคม 2567].

สุวภัทร พิธณฤทธิ. “คุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ: กรณีศึกษาเรือนจำกลางและทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก”. *วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2555.

Yamane, T. *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Haper and Row, 1973.